

Акцябры і навука

Акцябрскі пераварот быў прывесены над слаўным сьцягам маркізму і зьвязанай з апошнім клясавай барацьбой. Зразумела, што расейская навука, якая ўвесь час знаходзілася ў палоне ў ідэалістычна-фіязофскага сьветанагляду, павінна была адвесьціся да перавароту ня толькі адмоўна, але й вярнуцца. Пануючы ідэалізм са ўсімі яго левымі і правымі галінамі павёў прадстаўнікоў навукі ў бок ад рабочай класнай і яе ідэалогіі. Паватганя пэўныя рацыяны вучоных, якія ідэалістычна астававаліся вернай рабочай класе, у палітычным сэнсе адхіляліся далёка ад яе. Адбыўся разрыв паміж рабочай класай і навукаю, — той самаю навукаю, прадстаўнікі якой у мінулым прымалі актыўны ўдзел у жыццёвай рабочай класе, тым самым панагаючы разьвіццё яе клясавай самасьведомасьці і сьветанагляду. Гэта разрыв адбыў у сабе тую глыбокую барасну, якую прывяла Акцябрская рэвалюцыя паміж буржуазнымі грамадзянскімі элемэнтамі і рабочай класай, якая атрымала такую вышэйшую сацыяльна-палітычную перадачу. Вышэйшым ідэалам, якая была ў імях рабочай класі, абараняў буржуазна-капіталістычны рух, сьвірэпага протіў дзяржаўнаму ўмяшчальнаму варуду, атала цэнтрам пэўнай опозіцыі Акцябрскаму перавароту. Іншым адвесьціў да перавароту не маглі і быць, раз буржуазны так званы адвесьціў да перадачы рабочай класе. Прадстаўнікі расейскай навукі, адвесьціў у тогу акадэмічнай свабоды, адвесьціў да хутка пачулі сваю адзіночэ і адарывалі ад грамадзянскіх сілаў. Не дапушчаючы раней паватганя і думкі аб супрацоўніцтве са студэнтам у акадэмічных справах і выдаваючы свае актыўна-адмоўныя адвесьціў да ранейшых студэнтскіх прабав у гэтым кірунку, прадстаўнікі навукі ў барацьбе за акадэміч-

ную свабоду нечакана паставалі арыентавацца на студэнтаў і ў сьвязе з апошнімі праводзілі і ажыцвялялі сваю пэўную опозіцыю пад сьцягам абароны гонару і годнасьці навукі, якой паміж іншым, ніхто і не чапаў. На першы час інтымны сьвэ навукі і студэнтствам даў з першага погляду вельмі добрыя вынікі. Акадэмічная свабоды была абаронена. Паміж студэнтам і прадстаўніцамі навукі панавала сардэчная згода. Здавалася, што перадачы для акадэмічнай свабоды былі паласныма. Але хутка ідэалісты былі разьбіты аб'ектыўным ходам падзей. Рабоча-сялянскі ўрад спачатку пакінуў цэнтра акадэмічнай навукі зусім незачэпленым, з усім іх бытам і ладам. Запытан абароны разьвіццё ад панагаў на яе чужакземных і расейскіх варожых сілаў, Саветская ўлада не магла і не мела магчымасьці траціць сваю увагу на харадзі акадэмічнай навукі. І толькі панага над варожымі рэвалюцыя сіламі дала новай увадэе магчымасьць дэманстрацыі і да гэтай сьвэтыні. Першыя крокі ў гэтым кірунку былі страчаны адмоўна. Прадстаўнікі ўлады і навукі ніяк не маглі зрабіці суцэльнай мовы, бо іх погляды на задзвэны навукі былі процівадзжны. Пачалася глухая барадба паміж Саветскай ўладай і прадстаўнікамі акадэмічнай навукі. Сталі чуны гутаркі аб гібелі навукі, вышэйшай школы. Студэнтская маса была наэлектрызавана. Да ўсіх пачынальніў Саветскай ўлады ў справе вышэйшай школы адвесьціўны былі выразна адмоўныя, пачынальні ішо пэўным матэрыяльным становішчам дзвэчоў навукі. Урэшце, трэба адзначыць, што пэцярбургскія прадстаўнікі акадэмічнай

навукі аказаліся больш гібкімі, чым маскоўскія дзвэчы, якія адвесьціліся агучыць адмоўна да ўсяго, што рабілася Саветскай ўладай. Асабліва варожка адвесьціліся маскоўскія дзвэчы навукі да ідэй рабочых фэаўдэнтаў, але маладое і здаровае атрымала верх, пачынальні Саветскай ўлады праводзілі ў жыццё, і ўнівэрсытэцкая навука прыняла новы характар. Яе толькі зьдывалася да гэтага моманту Саветскай ўлада заравэла забавівацца акадэмічным пайком дзвэчоў навукі і тым самым дала магчымасьць ім іставаць. На слэдзачы на цяжкіх матэрыяльных і фінансавых варункі, Саветская ўлада дала сродкі на ўсё навуковы дасьледчы. Ніколі ня было такой магчымасьці ў вышэйшай сьвэці здольнасьці, асабліва ў сьвэці матэматычных навукаў! Замесціўны ваявадзіроўкі былі таюма равадзачыма асьвэчаным адвесьціўнаў да навукі. Аб гэтым жа сьвэдачы пэцярбургскія спэцыяльныя навуковыя выданьні Акцябр не забіў навуку, а даў ёй магчымасьць пэцяр да не разьвіцця. Акцябр прырыхціў адвесьціўны толькі да ідэалізму і ў гэтым кірунку пачаў адкрытую барадбу, якая мае пэўны магчымасьці. Акцябр прабліў да навукі прапуючы масы, адчыніў дзьвэці тэні і таленту. Навука знайшла ў Акцябры вярнага рыцэра. ахавэця не свабоды. Толькі Акцябр даў навуцы свабоду, толькі Акцябр адчыніў шырокі гарызонт свабоднай дасьледчай думцы. Але Акцябр рашучы трэбуе, каб прапуючы масы атрымалі магчымасьць аўтадаць навукой і тэхнікай. Новае жыцьцё можа быць панагадвана толькі пры сьвэце навукі і працы. Праф. В. Пічэга.

Пяць год.

Наўдвэсціма летаву, наўдвэсціма зям Вульканамі цвітуць на гартай сусьвэту. Грошам сыноў гукі услабедны гым. Нябёсамі былі знадены з макаўцывэту. Процу нас наўсталаі ворагаў палкі,— Мы цывэцілі із сьлед вьжоткожа сталёдой. Хвілямі і днямі дшлі мх празь елкі.— Мы ў будучыну дшлі на сустрэч долі новай. Кол-мазолы чыгуны, мускул, як жарэтыак, Расьцёрлі на луску залочаных бажышчаў. Шчытай грамадой быўшы раб-бьдак Будзе шчасьця гмах на сьлэзных панапліччак.

Перад помнікам Карла Маркса.

Сталі, як палат, ты на моралюднім пляцу. Сіма,—а молад ты, настойнік і прарок. Ты кінуў нам завет і Ро-уму і Працы, І шоу на ім усьлед дьдак за крокам крок. Растоплены мэтал, еьціцэ зьвирю-машынай Імчаліся, як шквал, кавалі твоёй закон. А літары яго—зьямі вьжоткожа шынай, А музыка яго—глыбокіх шастаў стогн. На гучны рог найшоў араты задумьны. Ён воклічы знайшоў у залучаных грудзёх. Абіар раллі, лугоу праціскалі пэсьмён Завостраных плугоў, загартаваных ног. Асілкі два зьялі—рабочы і араты Вьзуралі пьлілі на зямлях бьжоткожа, Насілі волю ўсім у жорліччак гарматы, Насілі долы дзім на вострых мячоу. Панага расьцвілі агньёмы арлаті, Раць ворагаў лягла. Растоптан бов-уныр. Сталі, як вьжоткожа, магучы Маркс, над намі. Мінюў мамы туман. Ты праў, нам правадыр!

ЯСАВАР.

Маленькі фэльтон.

„Найвышэйшы рады“ на Акцябрскай урачыстасьці.

«Вось тебе і ўсе тут мае пляны... Ужэ пэтую сваю гадзінку сьвэтуе Саветская ўлада. Ужэ мьць год мы карым аб саёй незалежнасьці Беларусі, але маем... усяго толькі Саветскую!.. А толькі было надзей, колькі магчымасьціў на кар'єру... <Самавызваленьне народу!.. Гэта ж любата слухаць! Толькі ўмеда пазьні лейцы ў рукі і будуй сабе жыцьцё! Будуй, будуй і будуй!!!> <Толькі ўдэмаца добра: я—міністр, я—дэп'ятэ, я—консул... э, дэ мала кім я мог бы быць пры маёй палітычэсьці?!> <Жыў бы сабе як сьвэ у сьмятанцы, гуляў ды веселіўся б. Вьжоткожа—заможны прыпэці, прыгожыя кабеты; ня мае—фрак, пьліндр; эда ўсіх панагаі пьклоны...> <Нажыў бы сабе добры мабатачак, кожнае лета шпэцыраваў бы сабе там са сваёй пчасьцісэю сьмейнаю...> <Ды і рабочыму з селянінам ня блага жылося б над маёй апэкаю,— ня трэба было б ім крупіць галовамі над дэражаўнымі справамі—я сам усё зрабіў бы за іх. Я даў бы рабочыму працу ў маёй фабрыцы, я даў бы селяніну карвалат хлеба з працы на маёй зямліцы. А чаго ім, пэмным, больш трэба?—жыві сабе, прашоўны люд, пэсьню сьвэзай!..> <А пэцэр... Ну, што я пэцэр?!> Набавдзёўся на усану сьвэту, а ўрэшце жыву як сабака; сьвэзайся на тавіных харчэвях, апануты ў папэрты фрэччык і нагавічы, сьвэду

Бюльлетэнь № 97 і 98

За 4, 5 і 6 лістапада 1922 году.

Table with 7 columns: СТРУМЭНТ, 4 і 5 лістапада, 5 і 6 лістапада. Rows include Barometer, Thermometer, and other instruments with measurements for different days.

25-га кастрычніка 1917-га году.

(Успаміны).

Сьпэцдэбным паветрам насэ з мора... Сумуюць марокія махіны, тупяца адзін і другою мінавосцы... У гэтай Гальсінгфорсе пэцэ лэс маўтаў. Вецер гадэе сьдзігі, зьбіняць драгты. Ня шумяць машыны, ня дымацца трубы. На палуках пуста... Усе пахаваліся ў дэблях куткі, вьдэцца там самая звычайная гутарка мьрнага часу. Скура закуе лёд зазіны, стае опакейней жыцьцё. Зіма—пара спачынку. Вось на палуке забегалі людзі... — На сход, на сход!—брычыць старшыня судавога камітэту... — Што гэта?.. Навонт чаго зьбірацца сход? Неснакой у Пецярбургу... На сходзе вьзвэлацца, што ў Пецярбургу запраўды неснакой, што пачалася бойка між бальшавікамі і войскам Керэвскага. — Таварышы!—крычыць старшыня. Голан сьдзіхацца... Аьвэчэцца сэнс сходу. — Трэба ісьці!—чупэца на ўсіх куткох. Пытаньне етэціцца на галасаваньне. Прымаецца бьдак што значаласна. Задымлі трубы, заварылі катлы, занумелі машыны... — Усе наверх, з якарэ зьмькацца! Капітан агьвэуўся навакам, усьлэз на мосьціў і ўголавіў, што карта ў штабе.—Ув прадэччы і бьз карты дьдэс... На вьвэсці «Кавэстанган» усьвіўся пьлізары сьдзіг з пьлісэма: «Улада Саветам».

І вось «Кавэстанган» і «Забіяка» вьртэява абмінулі стэачых на прыпоне, вьшлі з гавані і ўзллі на прамак на Пецярбургу. Зашугаў вецер машыні, як бы жадаючы падегнаць... Шпэраа несунца караблі... Валізарины, пэмна-зьяліны хвалі з магучай сілай вьсунца ў тэм жа напрамку і пьвэчэваюць бер караблёў... Скрозь туман і змрок вьсэпьяга адвэчорку заблішчелі бліскі агьвэкі. Гэта—Пецярбург... Пьдходзім бліжэй. Чутым вьстрэам. Уваходзім у халадны воды Іявы. Вось Мікалаўскі мост. Пецярбург напоўнен нейкай глыбокай думай. Ня чуна зьмьчывага стэву і гьмавічэга шуму. Іго зьявілі стрэлы і сьвэст вьздуху. На Іяве згуртэвалася многа караблёў. Пэмачэ Пэтрапаўлаўскі гарыць агонь. Гэта сьмгнал, згодна якому караблі павінны будучь страляць на Зіміні дварцы. Гарань агні і на мачтах караблёў. Ад караблёў да Пэтрапаўлаўскі піха, бьз агьвэў шыракоў матэрыял лэскі. Інн развэсць загэды. З кожнага карабля робіцца вьсэдэ дэбрахотнікы. Іх пьабраецца ньвогэ. Усё часлэц і часлэц становіцца страляба і вэраходзіць у бэспэраўны гул... Што дэсць, усё больш пьвэчэваюць трунамі дьварцы вьла. Драгьвіма дьварцы пэраходзіць з рук у рукі... Караблі сьрэслэуэваюцца, закіраваўшы сваё жорды на Зіміні дьварцы, сьвэчэ, ш агьвэком на мьчэ Пэтрапаўлаўскі. Яе толькі ён зьбіліцца—жорды загьмэваюць.

Неспэдыявана грукнуў заўп з «Ауроры». Панаьсэліся яго гукіў грамавыя зьвы ў дэмну дэлі і дэ дэка, дэкака аьзаваліся рэхам... Сьпшылася каванада на пляцы. Сьпшылася, але на момант, бо заўп ня ўчыніў пьвэчэ шькьдэ, апроч спэлаху,—ён быў халасты... Пачалася страляба з Пэтрапаўлаўскі, сапраўдны страляба. Пьвэчэці сьнарады праз Іяву, гукам і сьвэстам праразаючы халаднае павэтра, праньвэваючы сьдэны дьварца... У дьварцы пэрапалох. Носэцца чуцькі, што Керэвскі ўдбэ... Яго вьвока сьлабэе. І...Іраэ некаторы час бальшавікі заўладалі дьварцом. У горадэ яшчэ дэ-ня-дэ вьдзэцца змагьчэ... Да раніцы пьвэчэ неснакой... На другі дзень дэпэсэцца чуцькі, што пьлі Гатчыны і Царскага сьвэда сьходзэцца пэмным вьвокаваа хмары. Караблём дьвэцца загад заняць пьвэчэці. На долю «Забіякі» вьвэчэце ісьці к оялу Рыбацкаму... Развэдацца мост за вьостам і прапуючы гэтка вьртэічэга... Пьвэчэці сьвэткала яго маскоўае ажыхарства. Многа часу патрабавалася, каб сунакоць сход яго. Але потым, дэзавуэчыся, што караблі ня прышоў чьніць шькьдэ, а вьвэдэрот, аьспэрагадэ подэтулы з Пецярбургу, аны вьвэчэла сваю прыкьчэнасьці. Ішчэ некалькі дэён сьвэчэ адчэснэ змагьчэне ў вьвэчэці Пецярбургу, доўгі час ён етэцэпэўся гукам каванадэ, але ён стаў пьвэчэсуэнай фэртэцінай, пьлі якой узэ ньяз гадэу краэуэцца чьвэрачы сьвэкі і вьтэс здарова дэу Саветаву, А. Пьчэга.